

POSUDEK OPONENTA DIZERTAČNÍ PRÁCE

Autor: **Mgr. Jan Babica**
Název práce: **Racionalizace v československém lékárenství ve 20. století**
Školitel: **Doc. RNDr. PhMr. Václav Rusek, CSc.**
Oponent: **PharmDr. Tünde Ambrus, Ph.D.**

Lékárenství jako dlouhou dobu jediný reprezentant farmacie, později až dosud jako jedno z odvětví farmacie, má klíčovou roli v procesu zabezpečování potřebných léčiv pro systém zdravotní péče, neboť právě skrze něho se léčiva dostávají přímo k cíli – pacientům. Vzhled, zařízení, odborná úroveň a organizace práce na lékárenských pracovištích proto nejsou důležitými parametry jenom pro samotné pracovníky lékáren, ale také výrazně spoluvytvářejí celkové společenské postavení farmacie a její vnímání širokou laickou veřejností. V průběhu historického vývoje proto docházelo k různým inovacím, náhodným či plánovaným zlepšováním prostředí lékáren a odborných pracovních činností lékárníků. První snahy o vědeckou organizaci a řízení práce jsou dokumentovány v oblasti průmyslu v západní Evropě a USA, u nás se tento trend projevil v letech po 1. světové válce, a to i v prostředí zdravotnictví.

Základní charakteristika práce

Předkládaná dizertační práce je zpracována 90 stranách. Textovou část doplňuje obrazová dokumentace v rozsahu 13 obrázků. V seznamu použitých pramenů a literatury je uvedeno celkem 187 odkazů. Práce je členěna na standardní kapitoly (úvod a vymezení cíle, teorie a definice základních pojmů, jádro, závěr), které jsou dále doplněny seznamem zkratk, seznamem obrázků a abstraktem v českém a anglickém jazyce.

Aktuálnost zvoleného tématu

Přes veškeré snahy historiků farmacie je celá řada témat, nabízejících se z dějin farmacie, která nebyla doposud podrobněji řešena, přičemž by jejich důkladná analýza nabízela hodně cenných ponaučení a podnětů pro současné lékárenství. Racionalizační snahy v meziválečném lékárenství neměly sice daleký dosah, jsou však z vývojového hlediska významné jako první organizované pokusy o řízené zlepšování práce lékáren. V neposlední řadě však poskytly i podklady a východiska pro další vlny v období po 2. světové válce. Ty již byly podstatně úspěšnější a s jejich výsledky (někdy v modifikované a modernizované podobě) se můžeme setkat i v současnosti.

Téma práce považuji za aktuální, zajímavě a vhodně koncipované, nabízející nové poznatky, s potenciálem propojit je s informacemi známými a dále je rozšířit.

Cíl práce a jeho splnění

Cílem práce, formulovaným v úvodní kapitole, bylo zaměřit se na fenomén racionalizace v československém lékárenství ve 20. století a představit ho skrze činnost Komise pro racionalizaci a normalizaci v lékařství, zvěrolékařství a lékárnictví (RANOK) a Rozvojového lékárenského střediska (RLS), a také charakterizovat další dílčí aspekty problematiky v souvislosti s uvedenými institucemi. Na základě výsledků, prezentovaných v předložené práci konstatuji, že vytyčený cíl práce byl splněn.

Zvolená metodika práce, použité prameny a literatura

Práce vzhledem ke svému charakteru a zaměření na historii farmacie, byla zpracována metodou charakteristickou pro historický výzkum. Stěžejní část výsledků se získala z materiálů, které mají charakter historických pramenů a tyto informace byly dále doplněny údaji již publikovanými v odborné literatuře. Metoda tedy byla zvolena správně a její zvládnutí poskytlo relevantní a cenné výsledky.

Použité historické prameny – zejména archiv Masarykovy akademie práce (uložený v AAV) a archiv Rozvojového lékárenského střediska (uložený v ČFM) – poskytly cenné a jedinečné informace

k problematice, které byly dále doplněny údaji z dobového odborného lékárnického a zdravotnického tisku, právních předpisů a norem a z dalších zdrojů. Byly tak využity všechny základní typy pramenů, které byly doplněny informacemi čerpanými z relevantní, především domácí odborné literatury.

Výsledky a přínos práce

Výsledky práce jsou prezentovány ve dvou rozsáhlých kapitolách, tvořících jádro práce, přičemž první z nich je zaměřena na racionalizační snahy v meziválečném československém lékárenství, druhá na racionalizaci a normalizaci v období po roce 1945.

Vnitřní strukturu uvedených hlavních kapitol tvoří logicky seřazené podkapitoly, zahrnující úvod k problematice, stručnou charakteristiku základních faktorů a okolností, ovlivňujících lékárenství, chronologii a charakteristiku činnosti jednotlivých institucí (RANOK, RLS) a osobností s nimi spojených, nejdůležitější výsledky a výstupy jejich práce, příčiny jejich úspěchů/neúspěchů, uplatnění jejich výsledků v reálné praxi a závěrem zhodnocení činnosti v kontextu tehdejších společenských podmínek a situace v lékárenství a zdravotnictví.

Práce je napsána čistě, jazykové zpracování je na velmi dobré úrovni, v textu se pouze ojediněle vyskytují drobné chyby technického charakteru, které zásadně nesnižují kvalitu spisu. Kapitoly na sebe navazují logicky, zvolenou problematiku prezentují uceleně, kompaktně a čtivou formou. Použitá obrazová dokumentace vhodně dokresluje informace uvedené v textové části.

Práce přináší originální a ucelené poznatky ke zvolenému tématu, v souladu s definovaným cílem a představuje velmi dobré východisko k dalšímu výzkumu v této oblasti a je jednoznačným přínosem – spolu s dalšími publikačními výstupy autora – pro naši farmaceuticko-historickou literaturu.

Připomínky

K řazení a obsahu kapitol:

- K jednotlivým hlavním kapitolám postrádám rozsáhlejší a důkladnější teoretický úvod, charakterizující zejména lékárenství v daném období v širším kontextu zdravotnictví (na rozdíl od kapitoly 4, v kapitole 3 taková podkapitola nebyla zařazena).

K obrazové dokumentaci:

- Vzhledem k charakteru práce a zpracovanému tématu postrádám rozsáhlejší obrazovou dokumentaci, např. ve formě zvláštní obrazové přílohy, která by ještě podrobněji ilustrovala předkládaný text.

K práci s prameny a literaturou a jejich citování:

- Vzhledem k charakteru práce a pro lepší přehlednost při jejím čtení mohl být použit způsob citování typický pro historické studie – systém poznámek pod čarou.
- V seznamu použitých literárních zdrojů postrádám zahraniční, cizojazyčné zdroje.
- V uvedených bibliografických odkazech na literární prameny nejsou jednotně uváděna jména autorů (u některých uvedeno celé křestní jméno, jinde pouze iniciály).
- Seznam pramenů a literatury mohl být rozdělený zvlášť na prameny (ty pak na archivní materiál, časopisy, právní předpisy, atd.) a literární zdroje.

Otázky do diskuze

- Vyskytují se v zahraniční literatuře zmínky o obdobných snahách institucionální podoby racionalizace a normalizace v lékárenství?
- Byl v tomto směru proveden aspoň základní průzkum odborné literatury a pramenů pocházejících z okolních zemí (zejména bývalého východního bloku)?
- Jsou patrné racionalizační snahy v československém/českém lékárenství po roce 1989?
- Pokud ano, v jaké podobě a jaké problémy se snaží řešit?

Závěr

Konstatuji, že předkládaná dizertační práce po formální i obsahové stránce splňuje požadavky na tento typ kvalifikačních prací a její autor Mgr. Jan Babica prokázal schopnost samostatné vědecké a tvůrčí práce v oblasti historie farmacie a sociální farmacie.

Doporučuji, aby práce byla komisí přijata k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení a splnění dalších požadavků byl autorovi udělen akademický titul „doktor“ (Ph.D.).

Brno, 2.12.2014

PharmDr. Tünde Ambrus, Ph.D.

